

Istoria secretă a mongolilor

Cronică mongolă
din secolul al XIII-lea

Traducere și ediție îngrijită de Rodica Pop

Cuvânt-înainte de Ukhnaagiin Khürelsükh,
Președintele Mongoliei

Volum publicat la inițiativa Ambasadei Mongoliei în România, cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe Mongol.

© 2025 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Ghinghis-Han, detaliu dintr-o colecție de portrete ale împăraților din dinastia Yuan aflată în Muzeul Național al Palatului, Taipei

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, Bd. Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
București, Bd. Gheorghe Șincai nr. 9A, bl. 3A, sc. A,
et. 6, ap. 18, sector 4, 040312, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

Istoria secretă a mongolilor: cronică mongolă din secolul al XIII-lea / trad. și ed. îngrijită de Rodica Pop. – Iași: Polirom, 2025

Conține bibliografie
Index

ISBN 978-973-46-9291-0

I. Pop, Rodica (trad.; ed.)

94

Printed in ROMANIA

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i> (Ukhnaagiin Khürelsükh).....	5
<i>Notă asupra ediției</i> (Rodica Pop)	7
<i>Introducere</i> (Rodica Pop).....	11
<i>Hărți</i>	18
<i>Genealogia mitică și genealogia istorică ale lui Temüjin</i>	22
Capitolul 1.....	25
<p>Formarea clanurilor mongole. Börte-Cino (Lup Albastru) și Qo'ai-Maral (Căprioară Roșcată) sunt strămoșii mitici ai lui Cingghis-Qaghan. Dobun-Mergen, descendentul acestora la a unsprezecea generație, o ia de soție pe Alan-Qo'a, fiica lui Qorilardai-Mergen. După moartea lui Dobun-Mergen, fiii lor, Bügünüdei și Belgünüdei, pun la îndoială legitimitatea celorlalți trei frați concepuți de mama lor cu o ființă de lumină. Parabola cozilor de săgeți. Vânătoare de ulii pe malurile Ononului. Descendenții lui Bodoncar-Mungqaq, fiul supranatural al lui Alan-Qo'a și strămoșul clanului Borjigin. Tătarii îl predau Chinei pe Ambaqai, <i>qaghanul</i> clanurilor mongole, fiul lui Senggüm-Bilge și strămoșul clanului Taici'ud. Yesügei Ba'atur, viitorul tată al lui Cingghis-Qaghan, o răpește pe Hö'elün de la merkizi. Venirea pe lume a lui Temüjin, viitorul Cingghis-Qaghan. Yesügei pornește la drum pentru a-i căuta o soție lui Temüjin. Pe drumul de întoarcere este otrăvit de tătari. Moartea lui Yesügei.</p>	
Capitolul 2.....	39
<p>Adolescența și tinerețea lui Temüjin. După moartea lui Yesügei, clanul Taici'ud îi abandonează pe Hö'elün-Üjin și pe copiii acesteia. Excluși de la sacrificiul clanic închinat strămoșilor, Temüjin și familia lui trăiesc de azi pe mâine din culesul fructelor sălbatice și din pescuit. Dintr-o ceartă, Temüjin îl ucide pe Begter, un frate vitreg. Taici'uzii îl răpesc pe Temüjin, care, după ce este făcut prizonier, reușește să scape cu ajutorul lui Sorqan-Sira al sıldüşilor și al familiei sale. Furtul cailor șargi și întâlnirea cu Bo'orcu. Temüjin se căsătorește cu Börte, promisa</p>	

lui. El îi dăruiește lui To'oril-Qan, suveranul kereizilor și aliatul prin jurământ al lui Yesügei, tatăl său, o blană de samur, cadoul de căsătorie al lui Börte. Aceasta este răpită de merkizi. Temüjin se închină muntelui Burqan-Qaldun pentru că i-a salvat viața.

Capitolul 3..... 53

Temüjin o salvează pe Börte cu ajutorul lui Ong-Qan și al aliatului său prin jurământ Jamuqa, îi înfrânge și îi jefuiește pe merkizi. Recunoștința lui Temüjin pentru ajutorul dat de Ong-Qan și de Jamuqa. Lamentarea lui Cilger-Bökö. Disparația mamei lui Belgütei. Temüjin și Jamuqa își reînnoiesc alianța prin jurământ și își mută tabăra împreună. Temüjin se desparte de Jamuqa. O parte dintre clanurile și triburile mongole i se alătură lui Temüjin. Visul prevestitor al lui Qorci. Temüjin este proclamat han sub numele Cingghis-Qaghan.

Capitolul 4..... 69

Taicar, mezinul lui Jamuqa, fură caii lui Jöci-Darmala al jalairilor, supușii lui Cingghis-Qaghan. Jamuqa și Cingghis-Qaghan se luptă între ei. Supliciuul celor șaptezeci de cazane. În timpul festinului din pădurea Onanului, Büri-Bökö îi străpunge umărul lui Belgütei. Cearta cu jürkinii. Aliindu-se cu Dinastia Jin (de Aur) din China de Nord, Cingghis-Qaghan și Ong-Qan pornesc împotriva tătarilor, pe care îi înving. Cingghis-Qaghan îi pedepsește pe jürkini. Originea numelui lor. Jamuqa este proclamat Gür-Qan (Rege Universal) de partizanii săi. Cingghis-Qaghan și Ong-Qan pornesc război împotriva lui Jamuqa și a aliaților acestuia. Furtuna provocată prin magie. Cingghis-Qaghan e grav rănit. Devotamentul lui Jelme, care îi salvează viața. Cum devine Jebe un camarad în slujba *qaghanului*.

Capitolul 5..... 83

Cingghis-Qaghan îi supune pe taici'uzi. Capturarea lui Tarqudai-Kiriltuq. Jaqa-Gambu, fratele mai mic al lui Ong-Qan, i se alătură lui Cingghis-Qaghan. Yesügei Ba'atur și Ong-Qan și-au jurat alianță odinioară. Povestea lui Ong-Qan. Lupta împotriva tătarilor. Disciplina impusă de Cingghis-Qaghan. Tătarii sunt subjugați. Căsătoria lui Cingghis-Qaghan cu Yesügei și Yesüi, fetele tătarului Yeke-Ceren. Campania lui Cingghis-Qaghan și a lui Ong-Qan împotriva naimanilor. Ong-Qan își părăsește pozițiile. Cei patru viteji ai lui Cingghis pornesc în ajutorul lui Senggüm. Ong-Qan și Cingghis-Qaghan se declară tată și fiu. Refuzul lui Senggüm de a-i acorda lui Cingghis-Qaghan mâna unei prințese. Intrigile lui Senggüm, Jamuqa, Altan și Qucar. Traheea de logodnă. Atacul-surpriză al lui Senggüm: descoperirea capcanei.

Capitolul 6..... 97

Cingghis-Qaghan scapă de ambuscada plănuită de Senggüm. Lupta împotriva kereizilor lui Ong-Qan. Jamuqa îi dă de știre lui Cingghis-Qaghan despre planul de bătaie al lui Ong-Qan. Senggüm este atins de o săgeată, iar Ong-Qan se retrage. Boro'ul îl aduce pe Ögödei rănit.

Onggirazii se supun de bunăvoie. Mesajele lui Cingghis-Qaghan pentru Ong-Qan, Altan, Qucar și Senggüm. Despre mesajul fals al lui Qasar. Kereizii sunt luați prin surprindere. Fuga lui Ong-Qan și a lui Senggüm.

Capitolul 7.....113

Distrugerea poporului kereid („Corbii”), nimicit și împrăștiat de Cingghis-Qaghan. Privilegii pentru serviciile aduse lui Cingghis-Qaghan de Badai și Kisiliq în lupta împotriva kereizilor; aceștia primesc cortul, cupele și vasele de aur ale lui Ong-Qan. Uciderea lui Ong-Qan. Senggüm este abandonat în deșert. Conflict cu tribul Naiman („Opt”). Cingghis-Qaghan își pregătește armata și gărzile pentru confruntarea cu naimanii. Jamuqa îl înspăimântă pe Tayang descriindu-i oștirea lui Cingghis-Qaghan. Mai multe focuri decât stele. Înfrângerea naimanilor. Ofranda adusă capului tăiat al lui Ong-Qan. Mongolii lui Jamuqa i se supun lui Cingghis-Qaghan. Despre aservirea merkizilor și fuga lui Toqto’a-Beki. Naya îi reține pe Dair-Üsün și pe Qulan. Testul virginității.

Capitolul 8..... 129

O parte a populației din tribul Merkid se răzvrătește împotriva mongolilor. Toqto’a-Beki și fiii acestuia își unesc forțele cu Kücülüg, fiul lui Tayang-Qan, și cu ce a mai rămas din tribul Naiman, dar sunt înfrânți de Cingghis-Qaghan. Moartea lui Toqto’a-Beki. O căruță de fier pentru Sübe’etei-Ba’atur. Jamuqa îi este predat lui Cingghis-Qaghan de câțiva tovarăși de arme. Aceștia sunt uciși imediat de Cingghis-Qaghan pentru a-l fi trădat pe Jamuqa. După un dialog între Cingghis-Qaghan și fratele lui jurat Jamuqa, acesta din urmă alege moartea fără vărsare de sânge. Cingghis-Qaghan este proclamat *qaghan* pentru a doua oară, la marea adunare de la izvoarele râului Onan. Recunoștința lui Cingghis-Qaghan față de cei care i-au fost credincioși. Desemnarea celor nouăzeci și cinci de căpetenii pentru unitățile de o mie de soldați. Cingghis-Qaghan evocă serviciile făcute de credincioșii săi și le dă funcții înalte.

Capitolul 9..... 143

Cingghis-Qaghan îi răsplătește cu poziții importante și cu privilegii pe cei credincioși. Altani, soția lui Boro’ul, îl salvează pe Tului de tătarul Qargil-Sira, cu ajutorul lui Jetei și Jelme, care este ucis. Reorganizarea gărzilor, al căror număr ajunge la 10.000. Numirea căpeteniilor gărzilor imperiale: reguli de recrutare și organizarea turei de gardă.

Capitolul 10..... 157

Organizarea gărzii imperiale: noi reglementări privind îndatoririle și privilegiile acesteia. Qarlucii și uigurii i se supun de bunăvoie lui Cingghis-Qaghan. Campania lui Jöci împotriva triburilor oamenilor pădurii și a triburilor din nord-vest. Supunerea de bunăvoie a oirașilor. Moartea lui Boro’ul în timpul expediției împotriva qori-tümezilor și aservirea acestora din urmă. Cingghis-Qaghan acordă domenii membrilor familiei sale. Qasar este umilit de Teb-Tenggeri și de ceilalți fii ai lui Menglig-Ecige. Despre forța crescândă a qongqotanului Teb-Tenggeri.

Furia lui Hö'elün-Eke. Teb-Tenggeri pune la îndoială supremația lui Cingghis-Qaghan. Trufia qongqotanilor. Indignarea lui Börte-Üjin. Teb-Tenggeri este ucis. Dispariția trupului lui Teb-Tenggeri din iurta în care fusese depus.

Capitolul 11 171

Campaniile lui Cingghis-Qaghan împotriva lui Altan-Qan al Chinei de Nord. Mongolii ajung în Chong-tu, Capitala de Centru. Suveranul Jürched i se supune, în cele din urmă, lui Cingghis-Qaghan. Urmează o campanie împotriva tangquzilor, care sunt supuși la rândul lor. Cingghis-Qaghan pornește război împotriva ținutului Horezmului, ca urmare a uciderii emisarilor săi, incident cunoscut în istorie ca „masacrul din Otrar”. Yesüi-Qatun, soția preferată a lui Cingghis-Qaghan, aduce în discuție problema succesiunii. Cingghis-Qaghan își desemnează succesorul, pe Ögödei. Ca'adai pune la îndoială legitimitatea lui Jöci. Mongolii cuceresc multe orașe importante: Samarkand, Buhara, Horezm. Sübe'etei-Ba'atur este trimis în campanie în vest. După șapte ani de războaie încheiate de victorii, Cingghis-Qaghan se întoarce în Mongolia în anul 1225.

Capitolul 12 187

Ultima campanie a lui Cingghis-Qaghan împotriva poporului tangqud. Cingghis-Qaghan cade de pe cal în timpul unei partide de vânatoare. Asa-Gambu este capturat, tangquzii sunt înfrânți, iar regatul lor este distrus. Iluqu-Burqan Sidurqu, suveranul tangquzilor, este executat. Cingghis-Qaghan urcă la cer în anul 1227. Ögödei este proclamat *qan* (1228). Campania lui Ögödei-Qaghan împotriva Chinei de Nord. Ögödei se îmbolnăvește. Sacrificiul lui Tului pentru a-i salva viața fratelui său. Vrăjitoriile șamanilor pentru a liniști spiritele malefice. Cucerirea Rusiei meridionale. Problemele stepei se rezolvă în stepă. Batu se ridică împotriva lui Güyüg. Ögödei-Qaghan introduce dări și reînnoiește serviciul gărzii imperiale. Înființarea releelor de poștă și regulile de funcționare. Cele patru acțiuni bune și cele patru greșeli ale lui Ögödei-Qaghan.

Note 205

Bibliografie 259

Index de nume și de locuri 265

127 Când Cingghis-Qaghan i-a trimis pe Arqai-Qasar și pe Ca'urqan ca soli la Jamuqa, acesta din urmă a zis:

— Spuneți-le lui Altan și lui Qucar: Altan și Qucar, de ce [v-ați pus de-a curmezișul] între aliatul prin jurământ Temüjin și mine și

I-ați îmboldit flancurile cu cornul,
I-ați împuns coastele și ne-ați despărțit?

De ce nu l-ați făcut *qan* pe Temüjin, aliatul prin jurământ, când nu eram [încă] despărțiți, [când] aliatul prin jurământ și cu mine mai eram [încă] împreună? Iar acum ce gânduri [aveți voi] făcându-l *qan*? Altan și Qucar, respectați-vă amândoi făgăduielile, domoliți spiritul aliatului prin jurământ și fiți pentru el cei mai buni camarazi!

Și [spunând acestea] i-a trimis.

128 Apoi, Taicar, un frate mai mic al lui Jamuqa ce trăia pe versantul de miazăzi al Jalamei¹, la izvoarele Ölegei-Bulaq, s-a dus să fure hergheliile de cai ale lui Jöci-Darmala, unul dintre ai noștri, aflat în stepa Sa'ari². Taicar a furat caii lui Jöci-Darmala și a fugit. Jöci-Darmala s-a dus singur în urmărirea lor, [deoarece] camarazilor lui le-a lipsit curajul. Spre seară a ajuns în apropierea cailor. Culcat pe partea dreaptă pe coama calului său, s-a apropiat și l-a ucis dintr-odată pe Taicar, cu o săgeată în spate. Apoi și-a luat caii și s-a întors.

129 Pe când Cingghis-Qaghan se afla în Munții Gürelgü, Mülke-Totaq și Boroldai ai ikireșilor au venit să-i spună că jadaranii, cu Jamuqa în frunte, pe motiv că Taicar, fratele său mai mic, a fost ucis, se aliaseră cu treisprezece triburi străine. Formând trei miriade, ei străbătuseră Ala'u'ud-Turqa'ud³ și porniseră călare în direcția sa. Înștiințat, Cingghis-Qaghan, care avea trei tabere circulare, a format și el trei miriade și s-a dus călare în întâmpinarea lui Jamuqa. S-au luptat la Dalan-Baljud. Respins de Jamuqa, Cingghis-Qaghan s-a refugiat în defileul Jerene, pe Onan.

— I-am silit să caute refugiu în [defileul] Jerene de pe Onan! a spus Jamuqa.

La plecare, a pus să fie opăriți prinții cinușilor⁴ în șaptezeci de cazane⁵. I-a tăiat capul lui Caqa'an-Qo'a al ne'üşilor și a plecat târându-l de coada calului său.

130 După ce l-a lăsat pe Jamuqa să plece, Jürcedei⁶, un uru'ud care își conducea uru'uzii, și Quildar, un mangqud care își conducea mangquzii, s-au despărțit de Jamuqa și au venit [să i se alăture] lui Cingghis-Qaghan. Menglig-Ecige⁷ al qongqotanilor trăia în vremea aceea la Jamuqa; el și cei șapte fii ai săi s-au despărțit de Jamuqa și i s-au alăturat lui Cingghis-Qaghan.

Întrucât acești oameni veneau de la Jamuqa, Cingghis-Qaghan s-a bucurat că poporul venea spre el. Împreună cu Hö'elün-Üjin, Qasar și Sece-Beki, Taicu și ceilalți jürkini au decis să benchetuiască în pădurea Onanului.

În timpul festinului, s-a servit mai întâi un ulcior de cumâs, începând cu Cingghis-Qaghan, Hö'elün-Üjin, Qasar, Sece-Beki și ceilalți. Apoi s-a mai servit un ulcior, începând cu Ebegei⁸, mamă de-a doua a lui Sece-Beki, [iar atunci] Qorijin-Qatun⁹ și Qu'urcin-Qatun¹⁰ i-au spus paharnicului Siki'ür:

— Cum îndrăznești să începi cu Ebegei și nu cu noi?!

Și l-au lovit. Paharnicul Siki'ür s-a văitat [cât a putut de] tare că a fost lovit:

— Sunt lovit [și asta e posibil acum doar] pentru că Yesügei și Nekün-Taiji au murit!

131 Dintre ai noștri rânduia ospățul Belgütei; stătea în picioare, cu frâiele armăsarilor lui Cingghis-Qaghan în mână¹¹. Dintre jürkini rânduia ospățul Būri-Bökö.

Un qadagin a furat un laț de pripon de la stănog, iar Belgütei l-a prins pe hoț. Būri-Bökö a luat partea omului, unul dintre ai săi. Belgütei, mereu gata de luptă, și-a ridicat mâneca dreaptă și a rămas [cu umărul] descoperit¹². Dintr-o lovitură de sabie, Būri-Bökö i-a spintecat larg, deschis, umărul gol.

De la festin, [cum stătea] la umbră, Cingghis-Qaghan l-a văzut pe Belgütei mergând [cu umărul] despicat, fără să facă mare caz: fără să dea atenție [răni], a lăsat sângele să curgă. Părăsind festinul, Cingghis-Qaghan s-a apropiat de el:

— Cum e posibil să fim tratați astfel?

— Rana asta nu e nimic, a răspuns Belgütei. Fie ca frații mai mari și mezinii¹³ să nu se certe din cauza mea! Pot să îndur, mă voi reface. Oprește-te, frate mai mare! Abia te-ai asociat cu bătrânii și cu tinerii, domolește-te puțin!

132 Dar Belgütei l-a îndemnat zadarnic, Cingghis-Qaghan nu s-a înduplecat. Au rupt crengi de copaci, au scos paletele de lemn de bătut cumâsul și au ajuns la bătaie. I-am învins pe jürkini și am pus mâna pe Qorijin-Qatun și pe Qu'urcin-Qatun.

Aflând despre dorința lor de a se împăca, am făcut schimb de soli, spunând că suntem gata să le trimitem înapoi pe Qorijin-Qatun și

pe Qu'urcin-Qatun și să ne împăcăm. Atunci, întrucât Megüjin-Se'ültü și ceilalți tătari au refuzat pacea pe care le-o propunea, Altan-Qan¹⁴ al chinezilor i-a spus lui Ongging-Cingsang¹⁵ să organizeze o oștire și să plece fără întârziere.

Ongging-Cingsang i-a respins în amonte de [râul] Ulja pe tătarii conduși de Megüjin-Se'ültü cu trupele și cu proviziile lor, apoi a dat de veste despre venirea sa. Când a aflat despre această solie,

133 Cingghis-Qaghan a spus:

— Tătarii sunt oameni pe care trebuie să ne răzbunăm, din timpuri străvechi au pricinuit pieirea taților noștri. Să profităm de această ocazie și să-i prindem la strâmtoare¹⁶!

Și a trimis un sol ca să-i ducă mesajul următor lui To'oril-Qan:

— Ongging-Cingsang, omul lui Altan-Qan, i-a respins pe Ulja pe tătarii conduși de Megüjin-Se'ültü și și-a anunțat sosirea. Să-i prindem la strâmtoare pe tătarii care au pricinuit pieirea taților noștri! Să vină de îndată tatăl meu, To'oril-Qan!

După ce a aflat mesajul, To'oril-Qan a spus:

— Fiul meu a trimis să mi se spună cuvinte foarte drepte. Să-i prindem la strâmtoare!

În a treia zi, To'oril-Qan, după ce și-a adunat trupele, și-a pus oștirea în mișcare și i s-a alăturat în mare grabă.

Cingghis-Qaghan și To'oril-Qan le-au trimis un mesaj jürkinilor, care îi aveau în fruntea lor pe Sece-Beki și Taicu:

— Să profităm de această ocazie ca să-i prindem la strâmtoare pe tătarii ce au pricinuit pieirea taților noștri! Să mergem împreună la război!

Și au trimis [un sol].

Întrucât jürkinii trebuiau să li se alăture, au așteptat șase zile, apoi, neputând să mai aștepte, Cingghis-Qaghan și To'oril-Qan și-au pus trupele în mișcare și au coborât pe cursul [râului] Ulja.

Pe când se apropiau și-i încercuiau pe tătari împreună cu Ongging-Cingsang, tătarii cu Megüjin-Se'ültü în frunte au ridicat un mic fort la Qusutu-Sitü'en și la Naratu-Sitü'en¹⁷, pe Ulja. Cingghis-Qaghan și To'oril-Qan i-au capturat pe Megüjin-Se'ültü și pe cei care se baricadaseră în spatele fortificației. Acolo l-au ucis pe Megüjin-Se'ültü și în acele locuri a pus mâna Cingghis-Qaghan pe leagănul său de argint și pe țesătura împodobită cu sîdef¹⁸.

134 — L-am ucis pe Megüjin-Se'ültü, au spus Cingghis-Qaghan și To'oril-Qan [când l-au întâmpinat pe Ongging-Cingsang¹⁹].

[Acesta,] foarte bucuros, i-a acordat lui Cingghis-Qaghan titlul de ofițer de o sută²⁰. Lui To'oril al kereizilor i-a acordat titlul de Ong²¹. Numele Ong-Qan vine de la faptul că a fost numit astfel de Ongging-Cingsang.

— L-ați încolțit pe Megüjin-Se'ültü și l-ați ucis, a spus Ongging-Cingsang, făcându-i un serviciu foarte mare lui Altan-Qan. Îi voi spune despre serviciul vostru. Altan-Qan trebuie să decidă [dacă] lui Cingghis-Qaghan i se va adăuga un titlu mai mare și i se va acorda titlul de comisar peste rebeli²².

Mulțumit, Ongging-Cingsang a plecat. Cingghis-Qaghan și To'oril-Qan i-au supus pe tătari și i-au împărțit [între ei]. Apoi s-au întors să se instaleze în aglomerarea lor de iurte²³.

- 135 În timpul jafului taberei de la Naratu-Sitü'en unde se ascuseseră tătarii, războinicii noștri au găsit un copilaș părăsit și l-au luat. Copilașul avea un lanț de aur²⁴ și o vestă de mătase ca damascul, captușită cu [blană de] samur. Cingghis-Qaghan i l-a dat ca pradă lui Hö'elün-Eke.

— Trebuie să fie fiul cuiva important, spuse Hö'elün-Eke.

Și, făcând din el mezinul celor cinci fii ai ei, l-a numit Siki-Quduqu²⁵ și l-a crescut ca pe [un] al șaselea copil al ei.

- 136 Tabăra principală²⁶ a lui Cingghis-Qaghan era pe lacul Ariltu. Jürkinii îi jefuiseră pe cei care rămăseseră în urmă, în tabără. Au dezbrăcat cincizeci de bărbați și au ucis vreo zece dintre ei. Când cei care rămăseseră în tabără i-au spus lui Cingghis-Qaghan ce făcuseră jürkinii, [Cingghis-Qaghan] s-a mâniat foarte tare [la auzul] acestei vești și a spus:

— Cum este posibil să fim tratați astfel de jürkini? La ospățul din pădurea Onanului ei au fost cei care l-au lovit pe paharnicul Siki'ür; tot ei cei care i-au spintecat umărul lui Belgütei. Când am vorbit de pace, le-am dat înapoi pe Qorijin-Qatun și pe Qu'urcin-Qatun. Când, după aceea, am hotărât să pornim în campanie împotriva tătarilor, ținta vrăjmașiei noastre, cei care au pricinuit pieirea părinților noștri, i-am așteptat șase zile pe jürkini [și ei] nu ni s-au alăturat. Luând partea dușmanului, au devenit ei înșiși dușmani!

Și cu aceste cuvinte, a pornit la luptă împotriva jürkinilor.

Le-a supus poporul când jürkinii se aflau la Dolo'an-Boldaq, la pintenul Ködö'e, pe Kerülen. Sece-Beki și Taicu au fugit cu câțiva oameni. Cingghis-Qaghan a pornit în urmărirea lor și i-a ajuns la Telegetü-Amasar. [Aici] a pus mâna pe Sece-Beki și pe Taicu.

— Cum ne-am înțeles noi acum puțin timp? a spus Cingghis-Qaghan.

— Ne-am călcat făgăduiala, au răspuns Sece-Beki și Taicu. Constrânge-ne să ne supunem!

Și, conștienți de făgăduiala neonorată, s-au predat. După ce le-a reamintit făgăduielile [date] și i-a silit să le admită, i-a ucis prin sufocare²⁷ și le-a lăsat [acolo rămășițele pământești].

- 137 Cingghis-Qaghan i-a ucis prin sufocare pe Sece-Beki și pe Taicu, apoi a plecat. Când a strămutat poporul jürkinilor, acolo se aflau

[și] Gü'ün-Qo'a²⁸, Cila'un-Qaici și Jebke, cei trei fii ai lui Telgetü-Bayan din tribul Jalair.

Gü'ün-Qo'a s-a prezentat în fața lui Cingghis-Qaghan cu cei doi fii ai săi, Muqali²⁹ și Buqa, și a spus:

— Ei să fie de acum înaintea
Sclavii³⁰ pragului tău.
Și dacă de pragul tău se-ndepărtează,
Taie-le tendonul lui Ahile!
Ei să fie de acum înaintea
Sclavii personali ai porții tale!
Și dacă de poarta ta se-ndepărtează,
Taie-le ficații și azvârle-i!

Și i i-a dat.

Cila'un-Qaici s-a prezentat la rândul său în fața lui Cingghis-Qaghan cu cei doi fii ai săi, Tüge și Qasi, și a spus:

— Ți i-am dat pentru că vreau
Să-ți vegheze pragul aurit!
Și dacă de pragul tău aurit se despart,
Ia-le viața și azvârle-i.
Ți i-am dat pentru că vreau
Să-ți ridice poarta cea mare³¹!
Și dacă de poarta ta cea mare se îndepărtează,
Lovește-i cu piciorul în pânțele³² și azvârle-i!

Cât despre Jebke, [Cingghis-Qaghan] i l-a dat lui Jöci. Jebke adusese din tabăra jürkinilor un copilăș cu numele Boro'ul. El s-a prezentat în fața lui Hö'elün-Eke și i l-a dat.

138 Hö'elün-Eke i-a crescut pe cei patru în iurta ei: copilul pe nume Kücü, găsit în tabăra merkizilor; copilul Kökücü, găsit în tabăra besüzilor, printre cei ai taici'uzilor; copilul cu numele Siki-Quduqu, găsit în tabăra tătarilor; copilul cu numele Boro'ul, găsit în tabăra jürkinilor. Hö'elün-Eke spuse:

— Din care voi face pentru fiii mei
Ochi de văzut ziua,
Urechi de auzit noaptea?

Și i-a crescut în iurta ei.

139 Iată istoria numelui acestui clan al jürkinilor. Originea jürkinilor datează din vremea lui Ökin-Barqaq, primul născut dintre cei șapte fii ai lui Qabul-Qan. Fiul acestuia a fost Sorqatu-Jürki. Originea jürkinilor este următoarea: întrucât [Ökin-Barqaq] era cel mai mare dintre fii, Qabul-Qan a ales din poporul său

Bărbați care au fiere în ficat³³
 Și îndemânare în degetul mare³⁴,
 Plămâni plini de curaj și
 Gură plină de mânie,
 Bărbați bărbătoși,
 Luptători, atleți, și nervoși, și îndrăzneți,
 Orgolioși și curajoși.
 [De aceea sunt ei] numiți jürkini³⁵.

Acest popor orgolios este cel pe care l-a subjugat Cingghis-Qaghan, acest clan al jürkinilor [este] cel pe care l-a nimicit. Din oamenii și din poporul [acesta] a făcut oamenii săi, propria posesiune.

140 Într-o zi, Cingghis-Qaghan a spus:

— Să-i punem pe Būri-Bökö și pe Belgūtei să lupte unul împotriva celuilalt!

Būri-Bökö fusese în [tabăra] jürkinilor. Putea să-l ridice pe Belgūtei cu o singură mână, să-l clatine cu un [singur] picior și să-l arunce la pământ, apoi să-l țină nemișcat la pământ. Būri-Bökö era un luptător [de talie] națională.

Būri-Bökö și Belgūtei au fost puși deci să lupte. Būri-Bökö, omul invincibil, s-a lăsat să cadă. Nereușind să-l țină la pământ, Belgūtei l-a apucat de umeri și l-a încălecat. Belgūtei a aruncat o privire piezișă. Când l-a privit pe Cingghis-Qaghan, l-a văzut mușcându-și buza de jos. Belgūtei a înțeles: l-a încălecat [pe Būri-Bökö], l-a tras din două părți, l-a răsucit și, apăsând cu genunchii, i-a rupt șira spinării. Cu spinarea ruptă, Būri-Bökö a spus:

— Nu trebuia să fiu învins de Belgūtei. Mi-a fost frică de *qaghan* și m-am lăsat să cad. Nehotărârea m-a costat viața!

Și a murit. După ce i-a rupt spinarea, Belgūtei l-a târât în urma lui, i-a lepădat [rămășițele pământești], apoi a plecat.

Cel mai mare dintre cei șapte fii ai lui Qabul-Qan a fost Ökin-Barqaq. După el a urmat Bartan-Ba'atur, al cărui fiu a fost Yesügei Ba'atur; apoi Qutuqtu-Münggür, al cărui fiu a fost Būri[-Bökö]. Iar Būri, care se separase de fiii lui Barta-Ba'atur, mai vârstnici în linie directă, pentru a deveni tovarășul fiilor orgolioși ai lui Ökin-Barqaq, Būri, luptătorul național, a murit cu spinarea ruptă de Belgūtei.

141 Mai târziu, în Anul Cocoșului [1201], s-au adunat la Alqui-Bulaq³⁶ aceste triburi străine: qadagini și salji'uzii coalizați, qadagini conduși de Baqu-Cörögi al qadaginilor, iar [salji'uzii] de Cinghidai-Ba'atur³⁷ al salji'uzilor. Dörbezii³⁸, care făcuseră pace cu tătarii, conduși de Qaci'un-Beki al dörbezilor. [Tătarii] conduși de Jali-Buqa al alci-tătarilor din tribul tătarilor. [Ikireșii] conduși de Tüge-Maqa